

Komplex vizsga ELTE PPK NDI

2018. január 31.

TARTALOM

<i>Komplex vizsga ELTE PPK NDI</i> _____	1
A komplex vizsga alapelvei _____	2
A komplex vizsga a doktori folyamatban _____	2
A komplex vizsga részei és tartalma _____	2
A komplex vizsga követelményei _____	3
A komplex vizsga bizottsága _____	5
A bírálati protokoll _____	5
A komplex vizsga-teljesítmény értékelése _____	6
A komplex vizsga lebonyolítása, protokollja _____	7
<i>Mellékletek</i> _____	9
1. Melléklet: Az elméleti vizsgarész tartalma _____	9
2. Melléklet: Kutatási terv _____	9
2. a. melléklet: A kutatási tervvel kapcsolatos formai elvárások (formátum: APA; összefűzés: spirál) _____	9
2. b. melléklet: A kutatási terv értékelése _____	10

Ez a dokumentum az ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskolájában elsősorban a vizsgabizottságoknak készült. Célja a különböző programmodulokban zajló komplex vizsgák elveinek, lebonyolítási rendszerének és értékelésének egységes kezelése. A dokumentum alkalmas arra is, hogy a konzulensek, a programmodulban oktatók átlássák a komplex vizsgával kapcsolatos teendőket, saját szerepüket és felelősségüket. S tevékenységüket a NDI és a szabályzat által előírtaknak megfelelően végezzék.

A komplex vizsga alapelvei

- A leírás a teljes folyamatot átfogja, s a közreműködők/szereplők feladatainak és felelősségének egységében értelmezendő.
- A leírás a komplex vizsga dokumentumait egységben kezeli (lásd: https://ppk.elte.hu/file/Komplex_vizsga_leirasa_NDI_vegl.pdf)
- A leírás a NDI minden programmoduljára érvényes, a 2017/2018. tanév második félévétől felmenő rendszerben.

A komplex vizsga a doktori folyamatban

A komplex vizsga alapvetően probléma-fókuszált jellegű. Azaz a konzulens és a programvezető által meghatározott problémához kapcsolódó tartalmakat, kérdéseket és megoldásokat kell az elméleti, azon belül a törzs vizsgarész témakörei mentén bemutatni. A problémát a vizsgát megelőzően, a kutatási terv leadását követően kell meghatározni, s a bizottság elnökének és a doktori iskola adminisztrációjának megküldeni. A probléma-fókuszált vizsgától való eltérés csak a vizsga teljesítményének megítélése miatt kétségtelenül indokolt mértékben szükséges.

Teljes menete a hallgató vizsgára jelentkezésétől annak lezárásáig tart.

Három formai részből áll:

- (1) a vizsgára készülés és jelentkezés,
- (2) a komplex vizsga lebonyolítása,
- (3) a vizsga minőségbiztosítása.

A komplex vizsga részei és tartalma

A szabályzat szerint a vizsgázó két témakörből tesz szóbeli vizsgát. A vizsgarész két konkrét témakörét (1. elméleti és 2. kutatás-módszertani témakör) a DIT határozza meg. E két témakör nem lehet azonos a doktorandusz szűkebb kutatási témájával (utóbbi mélyreható ismeretéről a vizsga 2. részében ad számot) és épülhet tételsorra (utóbbi esetben rövid felkészülési idő ajánlott). A témakörök listáját a DIT adja meg önálló dokumentumban.

A komplex vizsga két fő részből áll:

(1.) az elméleti vizsgarész, amely a vizsgázó elméleti felkészültségét és a (2.) disszertációs vizsgarész a vizsgázó tudományos kutatási előre haladását hivatott megítélni.

Az elméleti vizsgarész két részből áll: (1.1.) törzsvizsgarész és a (1.2.) kutatómódszertani vizsgarész.

Az elméleti vizsgarész (ezen belül mind a törzsvizsgarész, mind a kutatómódszertani vizsgarész) célja, hogy a vizsgázó a neveléstudomány szakirodalmában való tájékozottságáról, aktuális elméleti és módszertani ismereteiről adjon számot. (lásd 1. melléklet).

A komplex vizsga elméleti részében a vizsgázó a törzstémakörök esetében minden témakörből és a vizsgázó programmodulja által gondozott tartalommal tesz vizsgát a DIT által jóváhagyott témajegyzék alapján. A tartalom kialakítása a vizsgázó, a konzulens és a programvezető egyeztetésével történik. A vizsgázó kb. 2 oldalas vázlatot, jegyzetet készíthet, melyet a vizsgabizottságnak a vizsgát megelőzően bemutat.

Az elméleti vizsgarészhez a programmodulok által gondozott speciális képzési célokhoz kapcsolódó megközelítéseket és szakirodalmat lehet illeszteni. E szakirodalmat a programmodul vezetője, a konzulens és a vizsgázó előre egyezteti.

A kutatómódszertani részvizsgán két témakört/tételt húz. Felkészülési idő 10-15 perc.

A disszertációs vizsgarész tartalma a doktori képzés 4. aktív félévének szorgalmi időszakára elkészített kutatási terv. A vizsgázó ppt (vagy más) prezentációs előadással kísérve bemutatja a kutatási tervben foglaltakat max. 15 percben. Felkészülési idő nincs. A prezentáció kinyomtatott változatát a vizsgabizottságnak, annak vizsgát nyitó zárt ülése előtt bemutatja.

A komplex vizsga követelményei

A komplex vizsga értékelése az Európai és Magyar Képesítési Keretrendszer 8. szintje szerinti főbb kompetencia-elemek figyelembevételével a következő.

A vizsgázó rendelkezik az adott tudomány- illetve tématerületen érvényesnek tartott tudás alapjaival olyan mértékben, hogy az hozzájárulhat további tanulmányai, kutatásai és publikációs tevékenységének sikeréhez:

- ismeretek tudásával,
- az ismeretek megszerzéséhez és feldolgozásához szükséges eljárások tudásával,
- sikeres tudományos kutatás koncipiálásához, megtervezéséhez szükséges tudással,
- ismeri a tudomány- és kutatásetika akadémiai és a doktori iskolai alapjait.

A vizsgán bizonyítja, hogy rendelkezik az

- új kutatást igénylő, kritikus problémák észlelésének és értelmezésének képességével, képes a megoldások keresésére, döntési pontok azonosítására,
- adott tanulmányi szinten elvárt önállósággal és felelősségvállalással,
- képes tanulmányainak menedzselésére, társaival kooperációra és tudásmegosztásra,
- kutatói magatartása etikus.

A vizsgán annak megítélése történik, hogy vajon a vizsgázó a jövőben képes lesz-e arra, hogy a létező diszciplináris tudást kiterjessze, további tanulmányaival és kutatásaival újra definiálja, hozzájáruljon a tudomány fejlődéséhez.

A vizsgán a hallgató tanulmányi és kutatói önállósága, együttműködése, felelőssége, szakmai beágyazottsága és az addig elért eredmények disszeminálásának kérdései is megítélés tárgyát képezik.

A disszertációs vizsgarészben speciálisan a kutatási tervvel szembeni követelmények:

- tartalmában koherens (a téma, az elméleti háttér, a kutatási kérdések, a kutatási keret, a választott eszközök és módszerek összhangja),
- elméletileg megalapozott, az alkalmazott eszközök, módszerek tükrözik a kutatás jellege szerint elvárt érvényességi és megbízhatósági kritériumokat,
- hivatkozási rendszere megfelel a neveléstudományi közlések esetében elvárt formai követelményeknek (APA),
- a kutatás címe összhangban van annak tartalmával, s a kutatás a munkatervben jelzett keretek között megvalósítható.

A szabályzat szerint a kutatási terv bírálatának célja annak biztosítása, hogy a Doktori Iskola által gondozott témákban mind elméleti, mind kutatómódszertani szempontból magas színvonalú – a nemzetközi kutatási térben is versenyképes – kutatás születessen, valamint annak megakadályozása, hogy a kutatásban olyan módszertani probléma merüljön fel, amely megkérdőjelezheti annak létjogosultságát vagy eredményeit. Részleteit lásd a szabályzatban.

A szabályzat szerint a komplex vizsga előfeltétele a kutatási terv bírálóinak többségi pozitív véleménye a terv védelemre bocsáthatóságáról.

Ebben a vizsgarészben van a vizsgázónak lehetősége megjelent tudományos közleményeiről számot adni, ismertetni a doktori képzés további szakaszára vonatkozó kutatási és publikációs tervét. A kutatási tervvel előzetesen beadandó dokumentumokat a doktori iskola határozza meg.

A komplex vizsga bizottsága

A komplex vizsga előre kijelölt bizottság előtt zajlik. A vizsgabizottság tagjait a Doktori Iskolai Tanács (DIT) hagyja jóvá és nevezi ki a programmodulok vezetőinek javaslata alapján. Praktikus, ha a bizottság elnöke a programmodul vezetője. Az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolájában a kutatási terv véleményezésére két opponens/bíráló, aki közül az egyik lehetőség szerint külső tag, kap felkérést. Az opponens minden esetben a téma szakértője kell legyen. A bíráló(k)ra a programmodul vezetője tesz javaslatot és a DIT fogadja el. A bizottságnak nem tagja, de konzultációs joggal részt vehet az opponens.

A komplex vizsga munkáját titkár segíti.

A szabályzat szerint: A vizsgabizottság tagjait a Doktori Iskolai Tanács hagyja jóvá és nevezi ki a programmodulok vezetőinek javaslata alapján. A vizsgabizottság elnöke egyetemi tanár vagy Professor Emeritus vagy MTA Doktora címmel rendelkezik, kutatóprofesszor vagy habilitált egyetemi docens lehet. A vizsgabizottság legalább három tagból áll. A tagok legkevesebb egyharmada nem áll foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban az ELTE-vel. A vizsgabizottság valamennyi tagja tudományos fokozattal kell rendelkezzen. A bizottságnak nem tagja a vizsgáló konzulense, de a vizsgán jelen lehet.

....

A konzulens előzetesen írásban vagy a vizsgán szóban véleményével segítheti a bizottság munkáját.

A bírálati protokoll

A bírálatra egy hónap áll rendelkezésre.

A kutatási terv bírálata segítő szerepet tölt be a kutatási terv független értékelésében és a további feladatok meghatározásában. Formálisan nem kapcsolódik a jövőbeni PhD védéshez; azaz a PhD védés eredménye a komplex vizsga eredményétől független. Az értékelést a komplex vizsga szerepe (a PhD-folyamat adott állomásán elért eredmények vizsgáló általi bemutatása a kijelölt program-bizottság előtt) és elvárásai (támogató kritikai nézőpont érvényesítése) szerint kell elkészíteni. Elvárt, hogy a bíráló orientálja a vizsgázót és a konzulens a további elméleti és empirikus kutatás minél jobb minőségben történő megvalósításában.

A szabályzat 11§-a szerint: A komplex vizsgán a megfelelő értékeléssel minősített kutatási tervnek szükség esetén javasolhatja a vizsgabizottság a korrekcióját konkrét szempontok és határidő meghatározásával. Az átdolgozott kutatási tervet a témavezető általi jóváhagyást követően az érintett programvezető és a DIT vezetősége közösen fogadja el. Az esetleges átdolgozásnak nincs visszamenőleges hatása a komplex vizsga eredményére.

Elvárt azoknak a kompetenciáknak a számbavétele és értékelése, amelyet a vizsgázó már elsajátított, s amelyre a további tanulmányait, kutatását építheti, valamint abban való szakmai segítség, hogy milyen irányba javasolt tovább haladni. A bírálat melléklete a kutatási terv bírálatának szempontjai című melléklet pontozási táblázata. A bírálattal szembeni elvárás, hogy a vizsgázó teljesítményét úgy ítélje meg, hogy a hallgató a doktori iskolai tanulmányainak és a kutatásnak folyamatában van.

A bírálatban mellőzni kell a személyes, az érzelmeket sugalló megjegyzéseket és az egyedi, személyes nézőpontokat, a személyes ízlésen, illetve vélekedésen alapuló megjegyzéseket. Kerülendő a vizsgázó kutatói szerepének megkérdőjelezése, a kutatói identitása alakulásának rongálása.

Minden esetben a vizsgázó doktori iskolai tanulmányainak addig elért eredményeihez leginkább illeszkedő (best fit) értékelés az elvart. A bírálat a kutatási terv értékeire koncentrál, a hiányosságokat, hibákat szakirodalmi hivatkozással támasztja alá. A bíráló ajánlásai a vizsgázó további tanulmányaira és a kutatás folytatására nem része a bírálatnak, ezért azt formailag is el kell különíteni. Kérdéseket a vizsgázó számára nem kell megfogalmazni.

A komplex vizsga-teljesítmény értékelése

A komplex vizsgán a törzsvizsgarésről, a kutatómódszertani vizsgarésről és a disszertációs vizsgarésről külön értékelés készül. A komplex vizsga végső értékelése többségi döntés alapján születik. Szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata/szava dönt. A komplex vizsga végső eredményének szöveges megfogalmazása: Megfelelt, Nem felelt meg. Egy nem-megfelelt vizsgarész esetén az adott vizsgarész megismétlendő.

A szabályzat szerint a vizsgázó konzulense véleményével előzetes írásbeli vagy a komplex vizsgán szóban segítheti a vizsga értékelését.

A bírálói véleményeket a bizottság elnökének a komplex vizsga előtt két héttel, a hallgatónak egy hónappal kell eljuttatni.

A komplex vizsgán jegyzőkönyv készül. A jegyzőkönyv vizsgarészenként részletes, összegző szöveges szakmai értékelést tartalmaz a hallgató vizsgarészekben született teljesítményéről. A jegyzőkönyv melléklete a bírálók előzetes írásos véleménye a kutatási tervről. Feltüntetésre kerülnek a vizsgán érintett témakörök, bizottsági kérdések és a vizsgázó válaszainak lényege. A bírálatnak és a komplex vizsga eredményeinek összhangban kell lennie, s hitelesen kell tükröznie a vizsgázó vizsgateljesítményét.

A komplex vizsga lebonyolítása, protokollja

A komplex vizsga mindkét részét ugyanazon a napon kell megszervezni. A nyilvános rész időtartalma: kb. 60 perc. A komplex vizsga bizottsága – a vizsgázó érdekében – ettől az időtartamtól eltérhet.

A szabályzat szerint a komplex vizsga nyilvános, magyar és angol nyelven tehető.

A komplex vizsga protokollja:

1. A komplex vizsga megkezdése előtt a vizsgabizottság vizsgát nyitó zárt ülést tart a bírálatok és egyéb dokumentumok áttekintésére. A vizsgán a bizottság dönt a vizsga tartalmi menetéről. E kérdésben a bizottság dönthet úgy, hogy egyeztet a vizsgázóval.
2. A bizottság titkára behívja a vizsgázót, a konzulent, s a bírálót, valamint a nyilvános vizsgára megjelenteket.
3. A bizottság elnöke tájékoztatja a vizsgázót a bizottság összetételéről, a vizsga céljáról és menetéről. A vizsgázó kérdéseket tehet fel.
4. A bizottság elnöke felkéri a vizsgázót, hogy kezdje meg a vizsgát;
  - a. Az elméleti vizsgarész törzsvizsgarészához a vizsgázó előzetesen készíthet prezentációt vagy 1-2 oldalas handoutot. Felkészülési idő helyben nincs.
  - b. Az elméleti vizsgarész kutatómódszertani részében a vizsgázó tételt húz. Felkészülési idő 15 perc.
5. Az elméleti vizsga addig tart, amíg a követelmények teljesítésével kapcsolatban a bizottság bármely tagjának kétsége lenne a teljesítmény megítéléséről.
6. A vizsgabizottság megkéri a vizsgázót, hogy kezdje meg a disszertációs vizsgát.
  - a. A disszertációs vizsgarészben a vizsgázó az általa előzetesen elkészített prezentációval támogathatja meg a vizsgáját.
7. A disszertációs vizsga addig tart, amíg a követelmények teljesítésével kapcsolatban a bizottság bármely tagjának kétsége lenne a teljesítmény megítéléséről.
8. A komplex vizsga nyilvános részének lezárultával a bizottság komplex vizsgát záró zárt ülést tart, amelynek részei:
  - a. a bizottság tagjai szóban értékelik a vizsgázó teljesítményét, s vitát folytatnak annak értékeléséről, szükség esetén ismételt áttekintik az előzetesen benyújtott hivatalos dokumentumokat és/vagy a vizsgához a hallgató által előzetesen készített dokumentumokat.
  - b. behívják a témavezetőt és a bírálót, s konzultálnak vele/velük.
  - c. a vizsgateljesítményről a vitát addig folytatják, amíg a vizsgakövetelmények teljesítésének megítéléséről konszenzus alakul ki. A vita során kizárólag a szakmailag, szakirodalmilag alátámasztott érvek számítanak.

- d. kibékíthetetlen nézetkülönbségek esetén a többségi vélemény a meghatározó. A pontozással kialakult végeredménynél – szavazategyenlőség esetén – az elnök álláspontja duplán számít.
- e. a bizottság tagjai ajánlást fogalmazhatnak meg a tovább elméleti tanulmányokkal, s a kutatással (kutatási tervvel) valamint a disszertáció és az eredmények publikálásával kapcsolatosan.
- f. a bizottság titkára a bizottság véleményét a jegyzőkönyvben rögzíti, beleértve a bizottsági vita szakmai érveit. Világosan kell megfogalmazni a konszenzussal született eredmény, illetve az esetleges többségi és kisebbségi vélemények mögötti szakmai álláspontokat.
- g. a bizottság a végső vizsgaeredményt nyílt szavazással hozza meg.
- h. a jegyzőkönyvet a bizottság minden tagja aláírja, majd behívják a vizsgázót, a konzulenszt és a bírálót, valamint a vizsgán megjelenteket.
- i. A komplex vizsga eredményét a bizottság nyilvánosan és ünnepélyesen kihirdeti.

A komplex vizsga lebonyolításának gondossága különösen fontos, mivel a vizsgázó formai, eljárásbeli kétség esetén jogorvoslati kérelmet nyújthat be.

A szabályzat szerint a vizsgabizottság külön - külön értékeli a vizsga elméleti és disszertációs részét (ötfokozatú minősítéssel). A vizsgázó ezért külön jegyet kap az elméleti rész elméleti témakörére, kutatás - módszertani témakörére, valamint a disszertációs részre, így összesen maximálisan 15 pontot szerezhethet. Amennyiben bármelyik jegy elégtelen, a teljes vizsga sikertelen. A vizsga összeredményét kétfokozatú (megfelelt vagy nem megfelelt) minősítéssé kell végül átalakítani, oly módon, hogy a vizsgázó teljesítménye a megszerezhető pontok 60%-ától minősíthető megfelelőnek (3-8 között: „nem felelt meg”; 9-15 között „megfelelt”).

.....

Sikertelen elméleti vizsgarész esetén a vizsgázó az adott vizsgaidőszakban további egy alkalommal megismételheti a vizsgát a nem teljesített témakör(ök)ből. A vizsga disszertációs része sikertelenség esetén az adott vizsgaidőszakban nem ismételtető. A komplex vizsga sikertelen volta esetén egynél több alkalommal semmilyen körülmények között nem ismételtető.

Melléletek

1. Melléklet: Az elméleti vizsgarész tartalma

LÁSD A NDI HONLAPJÁN „Komplex vizsga” című LAPON AZ „Elméleti rész témakörei” című RÉSZT (www.ppk.elte.hu/Alias-464)

2. Melléklet: Kutatási terv

2. a. melléklet: A kutatási tervvel kapcsolatos formai elvárások (formátum: APA; összefűzés: spirál)

1. Fedlap

- a. A hallgató neve, NEPTUN kódja, a DI tanulmányok kezdete, a finanszírozási forma, programmodul neve, vezetője, a konzulens(ek) neve, státusza, elérhetősége, a bírálók neve státusza, elérhetősége, eredetiségi nyilatkozat, kutatási engedély száma.
- b. A tervezett kutatás alapján készülő disszertáció munkacíme

2. Tartalom

3. Kutatási téma, probléma megfogalmazása

4. Elméleti háttér (fogalmak, elméleti keretek, kutatási paradigmák leírása, szakirodalom bemutatása, ebben idegen nyelvű irodalom elvárt)

5. Kutatási paradigma, kérdések/hipotézisek

6. Kutatási keret (elsődleges és másodlagos adatforrások leírása, kutatási eszközök, módszerek bemutatása, célcsoportok leírása, mintavételi eljárás részletes ismertetése, a kutatás korlátai)

7. Várható eredmények

8. Referenciák

9. Munkaterv (kutatási folyamat ütemezése, pl.: a kutatási keretben részletezett egységek ütemezése, egymásra épülése, a munka volumene, forrásigénye, megvalósíthatósága, a további feladatok felvázolása)

10. A hallgató témában megjelent publikációinak jegyzéke (ha van ilyen)

Terjedelme: 20-40 oldal + irodalom és melléletek

2. b. melléklet: A kutatási terv értékelése

A bíráló bírálatának melléklete az alábbi sablon alapján készített összegzés. Ha a sablon alapján a vizsgázó nem éri el 60 pontot, akkor szükséges az alacsony pontszámok magyarázata.

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONT	PONTSZÁM 8-7	PONTSZÁM 6-4	PONTSZÁM 3-1	PONTSZÁM 0	PONT- SZÁM
1. A téma elméleti és/vagy gyakorlati relevanciája	kiemelkedően fontos	fontos	kevésbé fontos	nem releváns	
2. A feldolgozott hazai és nemzetközi szakirodalom	igen széles körű	széles körű	szűkös	elégtelen	
4. A dolgozat a felvetett tudományos kérdéseket	igen jól ragadja meg	jól ragadja meg	még elfogadható	elfogadhatatlan	
5. A kialakított vizsgálati keret	kiválóan alkalmas a probléma elemzésére, a kérdés megválaszolására	jó	elfogadható	rossz	
6. A választott kutatási paradigma és módszerek illeszkedése a kutatási kérdéshez, vizsgálati kerethez	teljesen koherens	koherens	részben koherens	nincs összhangban	
8. A várható eredmények	van/várható novum	több részletben várható/van novum	kevésbé újak	ismertek	
9. A hivatkozások (APA)	korrekt, precíz	megfelelő	elfogadható	elfogadhatatlan	
10. A kutatás megvalósíthatósága	teljes mértékben	kisebb kockázatokkal	nagyon kockázatos	megvalósíthatatlan	

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONT	PONTSZÁM 5-4	PONTSZÁM 3-2	PONTSZÁM 1	PONTSZÁM 0	
11. A dolgozat szerkezete, felépítése	kiváló	jó	elfogadható	elégtelen	
12. A járulékos elemek (ábrák, táblák, glossary stb.)	kiváló	jó	elfogadható	elégtelen	
13. A dolgozat stílusa, szaknyelvi megformáltsága	kiváló	jó	elfogadható	elégtelen	
14. Kivitelezése	kiváló	jó	elfogadható	elégtelen	
Az értekezés minősítése:			ÖSSZPONTSZÁM (max. 100):		
100 - 60 pont <i>Megfelelt</i>					
59 – 0 pont <i>Nem felelt meg</i>					